

Hongarije vanuit dendrologisch perspectief: Reisindrukken

Afgelopen zomer zwierf ik ruim een week lang met mijn zoon Caspar door de Pannonische laagvlakte: de geografische naam voor een groot gebied van centraal Europa waarvan Hongarije het zwaartepunt is. Nogal onbekend voor de meesten van ons, schat ik in. Desondanks dendrologisch erg de moeite waard. Ik breng in deze bijdrage verslag uit van wat ik zoal aan hoogtepunten beleefde. Wellicht prikkelt het onze NDV om eens een excursie daarheen te organiseren.

Ik beperk me hier begrijpelijkerwijs tot enkele globale observaties en ga dan over tot een wat meer gedetailleerde rapportage over vier bezochte arboreta. Om maar meteen met de deur in huis te vallen, *Koelreuteria paniculata* en *Lycium barbarum* bij ons niet algemeen, maar in Hongarije wel veelvuldig voorkomend! *Koelreuteria*, hoewel oorspronkelijk Chinees, zie je alom als straat- of laanboom aangeplant. Gedijt daar uitstekend, vermoedelijk vanwege het heersende landklimaat. Een schitterende boom. Bij mij al enkele jaren bloeiend, maar in de Dreyen, Wageningen bij de ingang, al langer. En dan *Lycium barbarum*. De Boksdoorn, in Nederland niet zó algemeen (doch in de kuststreek al verwilderd) is volgens een lokale dendroloog 'onkruid'

in Hongarije. Een prachtige heester, vind ik zelf en trouwens op de heenreis langs de Autobahn in Zuid Duitsland alom als bermbeplanting te bewonderen. Te bedenken dat deze plant familie is van de aardappel, de

Koelreuteria paniculata als beplanting langs een weg

Foto: Piet Vos

Tetradium daniellii of *Phellodendron amurense*
of ... ?

Foto: Piet Vos

paprika en de tabaksplant: een grandioze familie, de Solanaceae.

Maar nu over naar Hongaarse arboreta. Waarvan in de door ons voornamelijk bezochte noordwestelijke streken, maar liefst vier te vinden zijn!

1. Arboretum Szombathely – Kamon

Szombathely is een grote stad in noordwest Hongarije en Kamon ligt daar net buiten. Het is wel even zoeken. Een groot (circa 10 ha) 19e eeuwse dendropark. Sinds decennia in handen van de stad Szombathely. Het is tamelijk verwaarloosd. Ooit, zoals alle arboreta uit 19e eeuw en daaromtrent, bezit van inmiddels verregaand verdwenen adel. Heel veel moois gezien voorbij de entree waar de geur van reusachtige bloeiende Buxusplantsoenen je neusvleugels aangenaam prikkelt. Overall waterpartijen. Wildgroei, letterlijk, van talrijke exoten. Jammer dat de klimop vrijwel de alomtegenwoordige stammen van exoten overdekt. En dat door verwaarlozing menige exoot overwoekerd wordt door opslag van ordinaire 'houtigen'.

Bijzonderheden vormden o.a. vertegenwoordigers van de Anacardiaceae, in het bijzonder *Rhus*. Zoals *R. radicans* (met vruchten!) en

R. chinensis. Dan minstens drie *Eucommia*, alle drie vrouwelijk, dus vruchtdragend, twee ervan meerstammig! Diverse *Magnolia*- en *Quercus*soorten, waaronder terecht, ook *Q. frainetto*, de Hongaarse eik. En zoveel meer, echt een park om te determineren, alleen al door de relatief armzalige onderhoudstoestand. Je zou vanuit de NDV een plan de campagne willen opstellen om dit schitterende arboretum weer meer glans te geven met behulp van o.a. EU subsidies. Nog een lastig probleem: Hongarije is heel eenkennig qua taal expertise. Bijna niemand verstaat of spreekt iets anders dan de eigen taal en voor ons is die ontoegankelijk. Je hebt al iemand als 'onze' Gabor nodig als gids in het land. Overigens kon ik iemand van het arboretum met enige beheersing van het Duits vinden om suggesties te geven omtrent een renovatie plan. We zullen zien; ik deed mijn best tot herbloei van dat bijzondere Kamon arboretum.

2. Jeli Arboretum, Kam

Dit arboretum is zuidelijker, nabij het gehucht Kam gelegen. Schitterend park van ongeveer 7 ha 'in the middle of nowhere', aangelegd in de 19e eeuw door een dendrologisch bevlogen graaf en grootgrondbezitter. Minstens zeven hectare bosgebied op drassige en kiezelige grond in heuvelig landschap, vol met proeven van destijds nuttig geachte exoten, vooral coniferen. Qua opzet en doelstelling dus nauw overeenkomend met die van de toenmalige aanleg van Schovenhorst. Op verschillende plaatsen verwilderde Cyclamen, volop bloeiend. De collectie viel nogal tegen qua rijkdom en diversiteit. Uitzonderingen aldaar een gigantische *Cunninghamia lanceolata* met vrouwelijke en mannelijke kegels, direct links na de ingang en een grote, door beekjes gevoede vijver met wel twintig forse *Taxodium distichum* daarin, voorzien van kniewortels: prachtig. Een coniferenpark, groots aangelegd en daardoor toch wel magnifiek. Heel jammer: enkele unieke oude bomen zoals *Metasequoia glyptostroboides* helemaal begroeid met *Hedera* en zaailingen van wat weet ik wat

voor opslag en van generlei waarde. De meer dan levensgrote kop van graaf Ambroszi is heel toepasselijk uitgebeiteld in een opvallende boomstomp en ontroerend, de graaf ligt op een mooie hoek van 'zijn' arboretum begraven.

3. Arboretum Sarvar

Dit arboretum ligt in een mooi oud stadje oostelijk van de twee eerdere objecten, met een kasteel midden in het centrum. Daar omheen trouwens een indrukwekkend park met een flinke verzameling oude *Taxodium*. Daarnaast (letterlijk) het plaatselijke arboretum, ongetwijfeld ooit deel van het kasteel, ruim 9 ha groot. Schitterend. Zoveel te bewonderen. Links voorbij de ingang een giga-oude *Populus wilsonii* of *P. lasiocarpa*? Verderop honderdjarige beuken en eiken: magnifiek! Een opvallend goed onderhouden arboretum, vermoedelijk mede als gevolg van het feit dat er een land- en bosbouwkundig instituut gevestigd is. In het geografische gebied, zone Oost Azië, vielen me ettelijke *Euonymus* soorten op, in het bijzonder *E. phellomanus* en *E. myrianthus*.

4. Arboretum van Szeleste

Dit arboretum ligt in een klein stadje ten noorden van de vorige plaats. Een ongeveer 13 ha groot voormalig kasteelpark met tal van eeuwenoude solitaires, zoals een zeer grote *Tilia cordata* met, jazeker, volop maretak! *Maclura pomifera* als een soort haag: welgeteld één boom in die haag vol beladen met grote (schijn)vruchten. Alom perken omzoomd door buxushagen. Allerlei *Malus*soorten, veelal getooid met maretakken. Ettelijke honderdjarigen, waaronder een *Liriodendron tulipifera*. Je kunt hier uren dwalen en met dendrologisch geoevend oog allerlei ontdekkingen doen en correcties doorvoeren: de onderhoudstoestand is heel matig te noemen.

Dendrologisch heeft Hongarije fantastisch veel te bieden. Zoveel exoten in allerlei oude arboreta, ooit adellijke landgoederen. Maar ook onderweg in de wilde natuur, zoals ik al opmerkte, vanwege het on-Nederlandse

Tilia cordata in Arboretum van Szeleste

Foto: Piet Vos

landklimaat. Ik sla hier maar over dat ook op het gebied van vaste planten in deze streek bijzondere rijkdom bestaat. Het gevolg van enerzijds opnieuw het landklimaat, maar anderzijds van de relatief geringe verpesting van rurale gebieden door bestrijdingsmiddelen. Voeg daar nog eens de culturele en culinaire rijkdom (de goulash soep smaakt minstens driemaal anders en beter dan wat men ons hier onder die naam op het bord voorzet) en het wordt aannemelijk dat ik dit verslag besluit met de overweging dat een NDV excursie naar Hongarije alleszins de moeite van het voorbereiden waard is.